

Kalas Vivien

Demográfiai kihívások az Európai Unióban

A demográfiai változások jelentette nehézségek kezelése várhatóan ismét Dubravka Šuica feladata lesz az Európai Bizottságban. A kérdésre Magyarország is kiemelt figyelmet fordít hat hónapos elnöksége során, a cél több tanácsi következtetés elfogadása.

Az előző ciklust követően az Európai Bizottság (EB) elnöke ismét a horvát Dubravka Šuicát bízta meg újabb öt esztendőre a demográfiai kihívások kezelésével a megújult összetételű testületben. Ursula von der Leyen az egyes biztosjelöltek jövőbeni feladatait tartalmazó megbízólevelében Šuica számára két fő prioritást határozott meg.¹ Egyrészt a foglalkoztatottak számának növelését, különös tekintettel a nőkre, a fiatalokra és más, eddig alulreprezentált csoportokra. Az uniós biztosjelölt másik feladata a demográfiai eszköztárban foglaltak végrehajtása annak érdekében, hogy az Európai Unió (EU) segítséget nyújtson a tagországoknak nehézségeik csökkentésében. Mindezek természetesen részét képezik az Ursula von der Leyen által 2029-ig meghatározott politikai prioritásoknak.²

A demográfiai eszköztárat 2023 októberében ismertette a Bizottság,³ eleget téve az Európai Tanács ugyanazon év júniusában megfogalmazott felhívásának.⁴ Az eszköztár célja a demográfiai problémák orvoslása, amellyel egyúttal a közösség versenyképességét is növelni tudják. Az Európai Unióban természetes fogyás figyelhető meg,⁵ és az előrejelzések szerint az unió népessége tovább fog csökkenni a következő évtizedekben.⁶ Az EB mind ezen célkitűzések megvalósítása érdekében négy területen jelölt ki fejlődési irányvonalakat a tagállamok részére. Az első a család és a munka összhangjának megteremtése, hogy a gyermekvállalás ne legyen hátráltató tényezője a sikeres karriernek. Ennek keretében a Bizottság szorgalmazza egyebek mellett a nők munkaerőpiacon való részvételi arányának jelentős mértékű

¹ VON DER LEYEN 2024b.

² VON DER LEYEN 2024a.

³ Európai Bizottság 2023.

⁴ Európai Tanács 2023.

⁵ Eurostat 2024d.

⁶ Eurostat 2024e.

növelését, azt, hogy a lehető legtöbb háromévesnél fiatalabb részesüljön kisgyermekkorai nevelésben, valamint az apasági szabadság alkalmazását. Míg a legfrissebb adatok szerint 2023-ban az EU-ban a nők körében valamivel több, mint 65%-os volt a foglalkoztatási ráta, addig a férfiak esetében ez a 75%-ot is meghaladta.⁷ Kisgyermekkorai nevelésben 2022-ben közösségi szinten az arra jogosultak 93,1%-a vett részt,⁸ amely arány egyelőre alatta marad a 2030-ig tartó időszakra szóló stratégiai keretrendszerben kijelölt 96%-os referenciaértéknek.⁹

A második területet a fiatalabb generáció támogatása jelenti, amely magában foglalja például a korai iskolaelhagyók számának csökkentését, valamint a lakhatási helyzet javítását. Korai iskolaelhagyónak azon 18 és 24 éves kor közötti polgárokat nevezzük, akik legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkeznek, és nem vesznek részt oktatásban, képzésben.¹⁰ Ezen fiatalok aránya 2023-ban uniós szinten 9,5%-os volt,¹¹ amelyben ugyan folyamatos csökkenés tapasztalható az esztendőik előrehaladtával, ám még van teendő a területen, ha a nemzetek 2030-ra 9% alatti számot szeretnének látni.¹²

Az Európai Bizottság harmadikként az idősebb generáció munkavállalásának ösztönzését, illetve a megfelelő életszínvonal biztosítását nevezte meg a demográfiai kihívások kezelésére szolgáló eszközként. Ennek értelmében fenntartható nyugdíjrendszer kialakítására van szükség, a munkahelyek különböző formákban történő támogatására nyugdíjhoz közel álló polgár foglalkoztatása esetén, továbbá a minőségi egészségügyi ellátás megteremtése ugyancsak megkerülhetetlen. 2023-ban az Európai Unióban az 55–64 éves korosztály tagjai körében 63,9%-os volt a foglalkoztatási ráta, amely az elmúlt évek során lassú, ám növekvő tendenciát mutatott.¹³

Végezetül, negyedik pontként a Bizottság a legális migráció elősegítését határozta meg. Ennek érdekében uniós tehetségbázist hoznának létre, amelyen keresztül az uniós munkaadók és a harmadik országbeli munkavállalók találhatnának egymásra. Ezen túlmenően felgyorsítanák a harmadik országban szerzett képesítések uniós elismerését, továbbá növelnék a tanulmányi céllal az EU-ba érkezők arányát is.

⁷ Eurostat 2024b.

⁸ Eurostat 2024c.

⁹ KALAS 2021.

¹⁰ Európai Bizottság 2015.

¹¹ Eurostat 2024a.

¹² KALAS 2021.

¹³ Eurostat 2024b.

Demográfia és a magyar soros elnökség

A demográfiai fordulat elérése hosszú időt és sok munkát igényel, ám az első lépéseket Magyarország már ezekben a hónapokban szeretné megtenni. A 2024 második felében esedékes magyar uniós elnökség legfontosabb célkitűzései között szerepel ugyanis a fennálló problémákra való megoldáskeresés.¹⁴ A demográfiai eszköztárra Magyarország kiindulási pontként tekint, annak mentén, a hatáskörök teljes tiszteletben tartásával határozták meg a részintézkedéseket, így nem véletlen, hogy az eszköztárban leírt és a magyar cselekvési tervek számos helyen megegyeznek. A magyar elnökség kiemelt fontosságúnak tartja a kisgyermekes családok támogatását, valamint annak elősegítését, hogy a munkát vállalni akaró idősebb korosztály tagjai elhelyezkedhessenek – akár nyugdíj mellett is – a munkaerőpiacon. Magyarország több tanácsi következtetés elfogadását tervezi a rendelkezésére álló hat hónap alatt, olyan területeken, mint például a kohéziós politika szerepe a demográfiai kihívások kezelésében, illetve „a munkaerő-tartalékok hatékony mobilizálása”.

Európa versenyképességének a középpontba kerülésével óhatatlanul több figyelem irányul a népessévgváltozásra és annak – egyelőre – káros hatásaira is. Ezt tükrözi az Európai Bizottság fentebb bemutatott új intézkedéscsomagja is. A magyar törekvések emiatt jó eséllyel kedvező fogadtatásra találnak majd az európai politikusok körében, a migráció mint lehetséges – hosszú távú – megoldás a népességcsökkenésre kérdésében azonban már nézeteltérések mutatkoznak. A közös nevezőre jutás azonban megkerülhetetlen, ha a nemzetek közös uniós választ szeretnének adni a problémára.

2024. szeptember 25.

Felhasznált irodalom

Az Európai Unió Tanácsa 2024. második félévi magyar elnökségének programja (2024). Online: <https://hungarian-presidency.consilium.europa.eu/media/1zbt2e2b/2024-masodik-fele-vi-magyar-elnokseg-programja.pdf>

Európai Bizottság (2015): *Oktatás és képzés 2020. Iskolai irányelv. Átfogó iskolai megközelítés a korai iskolaelhagyás megelőzésére. Az irányelv legfontosabb üzenetei.* [H. n.]: Oktatási és Kulturális Főigazgatóság. Online: https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/document-library-docs/policy_rec_hungarian_final.pdf

¹⁴ Az Európai Unió Tanácsa 2024. második félévi magyar elnökségének programja 2024.

Demográfiai kihívások az Európai Unióban

- Európai Bizottság (2023): *Demográfiai változások Európában: a cselekvés eszköztára*. COM(2023) 577 final. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0577>
- Európai Tanács (2023): *Az Európai Tanács ülése (2023. június 29. és 30.) – Következtetések*. EUCO 7/23. Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7-2023-INIT/hu/pdf>
- Eurostat (2024a): *Early Leavers from Education and Training by Sex (sdg_04_10)*. Online: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_04_10/default/table?lang=en&category=t_educ.t_educ_outc
- Eurostat (2024b): *Employment and Activity by Sex and Age–Annual Data (lfsi_emp_a)*. Online: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsi_emp_a__custom_12941970/default/table?lang=en
- Eurostat (2024c): *Participation in Early Childhood Education by Sex (Children Aged 3 and Over) (sdg_04_31)*. Online: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_04_31/default/table?lang=en&category=t_educ.t_educ_part
- Eurostat (2024d): *Population Change–Demographic Balance and Crude Rates at National Level (demo_gind)*. Online: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_gind__custom_8571582/default/table?lang=en
- Eurostat (2024e): *Population Projections (tps00002)*. Online: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00002/default/table?lang=en&category=t_proj
- KALAS Vivien (2021): Új uniós szintű oktatáspolitikai célok a 2021–2030-as időszakra. *Ludovika.hu*, 2021. február 23. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2021/02/23/uj-unios-szintu-oktatapolitikai-celok-a-2021-2030-as-idoszakra/
- VON DER LEYEN, Ursula (2024a): *Europe's Choice. Political Guidelines for the Next European Commission 2024–2029*. Strasbourg: [k. n.]. Online: https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_en?filename=Political+Guidelines+2024-2029_EN.pdf&fbclid=IwY2xjawFZCJBleHRuA2FlbQIxMAABHb-7PubIEtIEuNiutRdmoGbPSo43w0qaC9QSTZ2cZXdb0JYrYPT0GGxgcA_aem_RIXwMuA4m-1GGykoZjx1fVA
- VON DER LEYEN, Ursula (2024b): *Mission Letter. Dubravka Suica. Commissioner-Designate for the Mediterranean*. Online: https://commission.europa.eu/document/download/24039223-f92e-40a0-a440-a27d9715051a_en?filename=Mission%20letter%20%C5%A0uica.pdf